

Тема I - УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ

**Лекция 1 - Развитието на управлението на програми и проекти
като теория и практика на базата на интердисциплинарни знания**

“Има две важни умения за успешно модерно управление, ... едното от тях е умението да се управляват проекти.”

Розабет Мос Кантер, Харвардски университет

Предпоставки

- ❖ налагащото се *преустройство* в *организацията* на публичната сфера и динамичното развитие на промените бизнеса.
- ❖ необходимостта от преодоляване на реакции „*апостериори*” (след събитието).

Интердисциплинарни знания. Основни стандарти за компетентност

Сертифициране по:

- ❖ Project Management Institute's A Guide to the Project Management Body of Knowledge (Project Management Institute, 2000);
- ❖ Association of Project Management Body of Knowledge (APM BoK, UK; Dixon, 2000);
- ❖ ISO 10006 Guidelines to Quality in Project Management (ISO, 1997, ISO 10006:2003);
- ❖ ICB: IPMA Competence Baseline (Caupin et al., 1999);
- ❖ P2M: A Guidebook of Project and Program Management for Enterprise Innovation (Engineering Advancement Association of Japan Project Management Development Committee; ENAA, 2002).

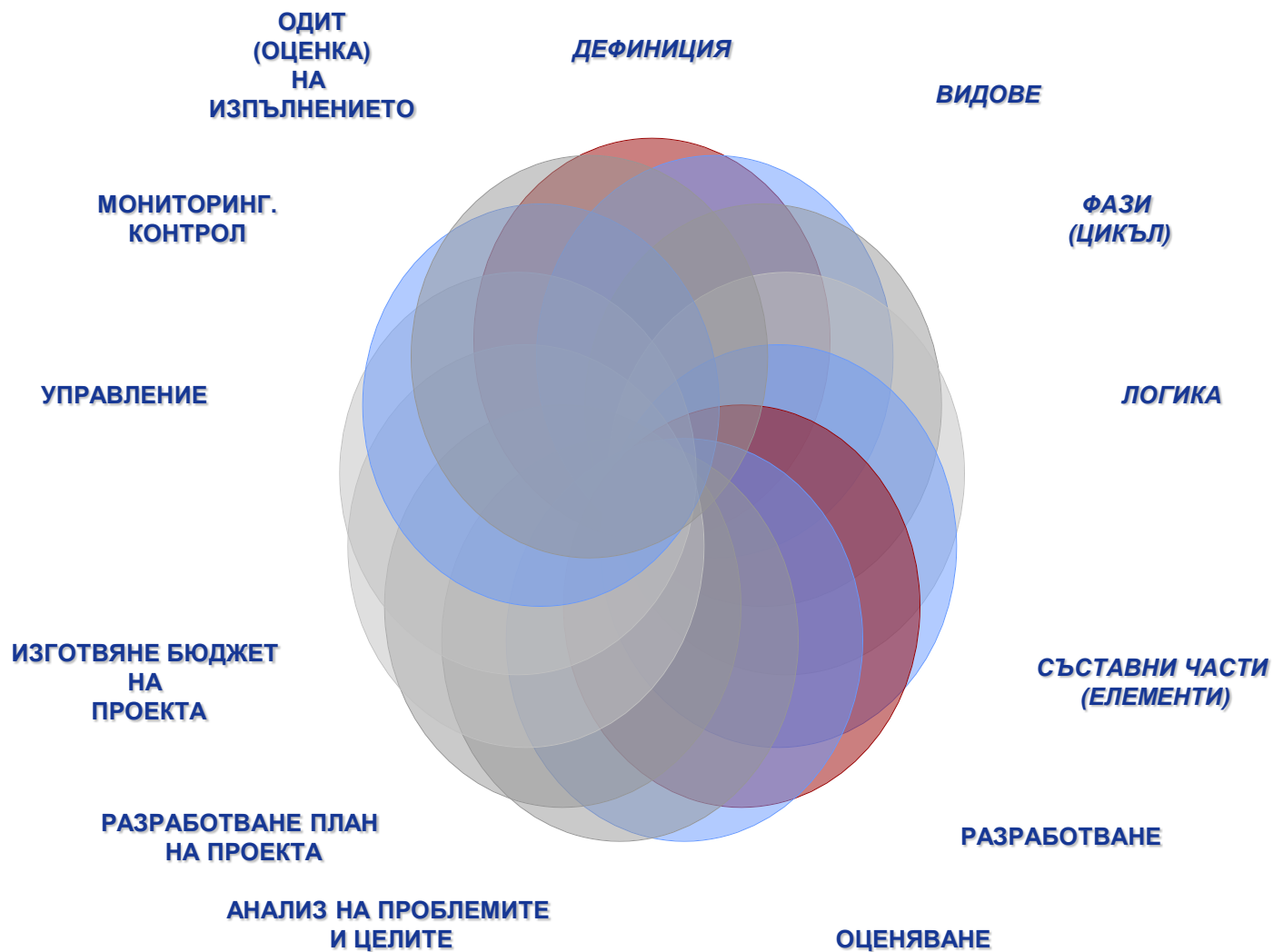
КОМПЕТЕНЦИИ

Съгласно Project Management Institute's A Guide to the Project Management Body of Knowledge

Сертифициране по:

- ❖ *Обхвата* - на базата за дефинираните цели и междинни и крайни резултати и работата, която трябва да бъде свършена, за да бъдат постигнати резултатите с необходимото качество и в срок;
- ❖ *Времето* - развитие, анализ и контрол върху графика и се осъществява с помощта на:
  - планиране – вземане на решение какво трябва да бъде направено, как и чрез какви ресурси;
  - оценяване – определяне на продължителността на дейностите;
  - график на дейностите – определяне на най-подходящия момент за извършване на дадена дейност, тъй като това може да повлияе на другите дейности;
  - контрол – осигуряване на постигането на планираните резултати.
- ❖ *Разходите* - включва процесите, необходими за идентифицирането, анализа и точното определяне на съответните разходи, свързани със съставянето на бюджета;
- ❖ *Качеството* - дейности, необходими за оптимизиране на политиката по качеството и процесите чрез осигуряване на качеството (Quality Assurance) и контрол на качеството (Quality Control);
- ❖ *Риска* - идентифициране на риска и система за реакция. Идентифицирането определя кои са рисковете или несигурности/неясноти. Реакцията включва вземане на решение дали рискът да бъде избегнат, намален, прехвърлен или ликвидиран;
- ❖ *Човешките ресурси* - включва подбор и управление на личности и под-екипи в проектен екип с общата цел за постигане на желаните резултати;
- ❖ *Комуникациите* - осигурява връзката между различните хора, идеи и информационните ресурси по време на всички фази на проектния цикъл;
- ❖ *Доставките* - свързано с договаряне. Първоначално се определя продукта и дефинира договора, анализира се пазара и чрез процедурите за доставка се достига до подбор, избор, изпълнение и управление на доставката;
- ❖ *Интеграционните процеси* - цялостно управление на проекта в контекста на план-графици, бюджет, рискове, доставки и др. с цел постигане на съгласие относно изискванията на клиента.

МОДУЛИ ПРИ ОБУЧЕНИЕ ПО ОСНОВИ НА ПРОЕКТА

ОПРЕДЕЛЕНИЯ

- ❖ ПРОГРАМАТА е група от свързани проекти, управлявани координирано или поредица от проекти, които заедно допринасят за постигането на обща цел на секторно, национално или многонационално ниво.
- ❖ ПРОЕКТЪТ е комплекс от организирани дейности, водещи до постигането на ясно определени очаквани резултати, допринасящи за постигането на **цели** в рамките на определено **време** и **ресурси**.
Определя се и *като вид дейност*, имащ за обект промяната в нейното разнообразно проявление. Основните елементи на проекта са цели, резултати, дейности и ресурси.
- ❖ УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТ е „ограничено във времето целенасочено действие, изискващо участието на експерти с различна квалификация при ограничения в ресурсите”. Същността и съдържанието на понятие е мобилизиране на ресурси за ограничен период от време с цел реализиране на конкретна идея.
- ❖ ПРОЦЕДУРАТА се разглежда като последователност от действия, насочени към решаване на сравнително краткосрочна, повтаряща се задача.

РАЗЛИКИ МЕЖДУ ПРОГРАМА И ПРОЕКТ

ПРОГРАМА

- ❖ рамка за действие
- ❖ осъществява се от организацията
- ❖ действие, продължаващо години
- ❖ възможност за промени
- ❖ описание на целите и приоритетите на сектора или областта

ПРОЕКТ

- ❖ конкретно действие по повод на **неповтарящ** се проблем, събитие.
- ❖ ресурсно **ограничен** /време, средства, участници/
- ❖ конкретни **цели**, резултати, приоритети и бюджет
- ❖ разписан във **времето**
- ❖ планиран, осъществен и контролиран

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОЕКТА

- ❖ Заинтересовани страни - целева група и крайни бенефициенти;
- ❖ Проблеми и/или възможности, които проектът се стреми да разреши/оползотвори;
- ❖ Процедури за координация, управление и финансиране;
- ❖ Система за наблюдение и оценка (в подкрепа на управление на изпълнението);
- ❖ Ниво на финансов и икономически анализ, който показва, че ползите от проекта ще бъдат по-големи от разходите.

ОСНОВНИ И ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ПРОЕКТА

ПРОЕКТЪТ: ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ

- Резюме
- Необходимост от осъществяване на проекта и обосновка на проекта (Оценка на досегашния опит и състояние на проблема)
- Цели на проекта
- Описание на проекта
- Целева група/и
- Дейности по проекта
- График за изпълнение на проекта
- Екип на проекта
- Очаквани резултати и ефект от изпълнението на проекта
- Разпространение на резултатите/публичност (за ЕС)
- Бюджет

ПРОЕКТЪТ: ДОПЪЛНИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ

- Логическа матрица
- Рискове
- Управление на качеството
- Устойчивост на проекта

Ограничения

- ❖ Неопределеност – няма абсолютна сигурност за постигане на поставените цели и резултати;
- ❖ Ресурси – възможна е липса или недостатъчна интеграция или координация при изпълнението на различните етапи или изпълнители/екип;
- ❖ Време – винаги съществува опасност от неизпълнение на времевия график. Ето защо спазването му е предпоставка за постигане на планираното.
- ❖ Обхват – определен е съгласно бюджета/целевата група

Управлението на проект може да се олицетвори с триъгълника - **Какво, Кога, с Колко** пари, т.е. цел и обхват, план във времето, бюджет. Всички те са взаимнообвързани – например, ако нещо трябва да се случи за по-кратко време **неминуемо** ще струва повече пари/усилие.

Видове програми и проекти

Принципи на типологизиране	Типове проекти
По насоченост	За удовлетворяване на публични потребности или за решаване на други проблеми
По водещи функции и цели	Информационно-комуникационни; Управленски ; Научноизследователски ; Образователни; Културно-просветни; Иновационни; Производствени и др.
По сфери на приложение	За информационно изграждане ; Административно-устройствени ; Инфраструктурни; Граждански ; Нестопански ; Социални ; Екологични
В зависимост от целите	<i>Инвестиционни</i> – пълно или частично изграждане на инфраструктурни обекти; <i>Социално-икономически, културно-исторически</i> или т. нар. “ <i>меки</i> ” <i>мерки</i> .
Равнище на управление/ приложение	Международни ; Национални ; Регионални ; Местни ; Фирмени
По обхват на целите	Единични (едноцелеви) ; Проблемни (проблемно-целеви) Системни (комплексно-целеви)
По брой на участниците	Индивидуални / <i>Самостоятелни</i> (без партньори); <i>Партньорски</i> /Екипни (групови)
По продължителност	Краткосрочни (до една година) ; Средносрочни (над една година до 18 месеца) Дългосрочни (над 2 години)
Размер на финансирането	<i>Малки</i> (от 3 000 до 100 000 евро); <i>Големи</i> (над 100 000 евро).
В зависимост от източника на финансирането:	<i>Финансирани само от един финансов източник</i> –от типа грантови схеми, финансовото подпомагане е 100 % за сметка на дадената програма. <i>Финансирани от два и повече финансови източника</i> с различен произход - прилага се принципът на допълняемост.

Програмата и проектът като метод за изпълнение на цел

Управлението на проекти и програми се приема като цялостен управленски подход и подпомага проявата и развитието уменията за работа в екип, способства за изграждане на мрежи от връзки с външни лица и организации.

Проектът е идея, визия, нещо абстрактно. Управлението е конкретно, свързано е с реализацията, с постигане на някаква цел. Управлението на проекти е реализация на визии, превръщането им в реалност.

За пълното разграничаване на понятията **проект** и **програма** може да се разгледа тяхната прилика и разлика:

- ❖ По отношение на **приликите**, те са в наличието на общ обект на достигане – „Търсене на промяна”.
- ❖ **Разликите** са по отношение на мащабите, териториалния обхват, значимостта на решавания проблем и отчасти по схемите на организация и технологията на изпълнението им.

Проектна идея

- ❖ При избора за проектно управление трябва да се направи съпоставка на възможното с желаното и се прецени най-удачната комбинация за реализация при ограничени ресурси. Основното е - в рамките на определения срок и бюджет, но и с необходимото качество.
- ❖ На етапа на административното съответствие следва детайлно да се прецени допустимостта както на организацията за кандидат/бенефициент, така и на допустимостта на целевата група (т.н. крайни бенефициенти). В някои случаи установяването на партньорство е решение по отношение на допустимостта, но тогава следва внимателно да се уредят правно-организационните въпроси. Приоритетно следва да се договорят въпросите за разпределение на финансирането, отговорностите по изпълнението и последователността на етапите/времевия график, както и отчитането.
- ❖ Всеки проект трябва да отговаря на приоритетите на съответната програма, по която се кандидатства за финансиране. Той трябва да е обоснован финансово, икономически и в социален аспект. Това означава да е заявена ясно определена потребност или проблем в приоритетен сектор, за които да се търси разрешение в практиката. Бенефициентът следва да докаже в проекта си, че разполага с паричен ресурс за съфинансирането на предвидената дейност, ако такава се изисква.
- ❖ Описанието на проектната идея обикновено включва: обща цел, специфична цел, доказване на необходимостта от проекта, описание на дейностите по проекта, план за действие, очаквани резултати след изпълнение на проекта, бюджет за изпълнение, очаквани източници на финансиране.

Класически и съвременни подходи за управление на проектния цикъл

- ❖ От построяването на Египетските пирамиди до откриването на атомната бомба се приема, че това са дейности на проектен принцип. Второто – Манхатънския проект за създаване на атомна бомба се приема за модерно разбиране на управление на проект. Първоначално проектите са били инженерни, през последните години преобладаващо са били в областта на информационните технологии, а в съвременното се използват и за корпоративно реструктуриране, въвеждане на нови услуги или за промени в публичната сфера на управление.
- ❖ Историческата справка през годините показва, че от 50-те, когато започват програмите за възстановяване след Втората световна война и се създават професионални организации за управление на проекти през 70-те, когато се дава професионална дефиниция и въвежда системен анализ и управленчески подход и 80-те, когато е въведено сертифициране за управление на проекти тази дейност преминава и през въвеждане в корпоративните стратегии през 90-те до днес...
- ❖ Структурен модел за управление на проекти (Project Management Framework Model) – обяснява по какъв начин управлението на проекти е свързано с други видове мениджмънт, идентифицира функционалните елементи на управлението на проекти и тяхното динамично взаимодействие, описва подходящото прилагане на управлението на проекти и ползата и предлага речник на техническите термини.

